

4) викладацький корпус семінарії, академії; 5) соціальне оточення. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів педагогічної діяльності Г. Ващенка й потребує цілісного, системного розгляду та аналізу його педагогічної спадщини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ващенко Г. Історія однієї школи : (спогади) / Г. Ващенко // [Твори] / Г. Ващенко. – К., 2006. – Т. 6 : Спогади. Статті. – С. 6–198.

2. Ващенко Г. Моя автобіографія / Г. Ващенко // Бойко А. Служба Богові й Батьківщині: (Г. Ващенко: альтернатива поглядів і оцінок) : [наук.-метод. посіб.] / А. Бойко. – К. : ІЗМН, 2001. – С. 107–112.

3. Ващенко Г. Твори. / Г. Ващенко. – Т. 6 : Спогади. Статті. – К. : Всеукраїнське педагогічне товариство ім. Г. Ващенка, 2006. – 443 с.

4. Ващенко Г. Український ренесанс ХХ століття : дві концепції українського ренесансу / Г. Ващенко // [Твори] / Г. Ващенко. – К., 2006. – Т. 6 : Спогади. Статті. – С. 199–277.

5. ЦДІА України. – Ф.707. – Оп. 299. – Спр. 6. – Арк. 167.

УДК 37(477.87)«XVIII/XIX»:27-725

НАВЧАЛЬНО-ФОРМАЦІЙНА ПІДГОТОВКА ЗАКАРПАТСЬКОГО ДУХОВЕНСТВА В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ ЄВРОПИ

Розлуцька Г.М., к. пед. н.,
доцент кафедри педагогіки та психології
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

У статті висвітлено особливості підготовки закарпатського духовенства в європейських освітніх закладах ХVIII – ХІХ ст. З'ясовано, яким чином суспільно-політичні передумови уможливили доступ українській молоді до навчання за рубежом. Розкрито організаційні аспекти навчання української молоді у вишах Риму, Відня, Будапешта, Ісбрука, Острогону, Праги, Львова, Тирнави та ін. Виявлено вплив європейських цінностей на формування світогляду українського духовенства у процесі здобуття освіти. Основою гармонізації суспільних стосунків окреслено толерантність.

Ключові слова: навчання, українське духовенство, поєднання цінностей, толерантність, Закарпаття.

В статье раскрыты особенности подготовки закарпатского духовенства в европейских учебных заведениях ХVIII – ХІХ в. Выяснено, каким образом социально-политические условия сделали возможным обучение украинской молодежи за рубежом. Раскрыты организационные аспекты обучения украинской молодежи в вузах Рима, Вены, Будапешта, Инсбрука, Острогону, Праги, Львова, Тирнавы и др. Определено влияние европейских ценностей на формирование мировоззрения украинского духовенства в процессе получения образования. Основой гармонизации общественных отношений обозначено толерантность.

Ключевые слова: обучение, украинское духовенство, объединение ценностей, толерантность, Закарпатье.

Rozlutska G.M. EDUCATIONAL FORMATION OF TRANSCARPATHIAN CLERGY'S PREPARATION IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF EUROPE

The article reveals main peculiarities of Transcarpathian clergy's preparation in European educational institutions ХVIII – ХІХ centuries. It is shown how the social and political preconditions enabled Ukrainian youth to study abroad. Organizational aspects of Ukrainian youth's studying in higher educational establishments of Rome, Vienna, Budapest, Innsbruck, Ostrog, Prague, Lviv, Tyrnava and others are revealed. The article highlights the influence of the European values on the formation of Ukrainian clergy's worldview in the process of education. The basis for harmonization of social relations outlined the tolerance.

Key words: education, Ukrainian clergy, combination of values, tolerance, Transcarpathia.

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси початку ІІІ тисячоліття у гуманітарній сфері призвели до поширення ескалації нетерпимості, агресивності, екстремізму у відношеннях між соціальними, культурними, етнічними, мовними групами, конфесіями, націями. Більшість актів насильства

у всьому світі, втручання одних держав у справи інших, обмеження одних груп іншими на сьогодні виправдовують релігійним чинником. Через високий рівень політизації релігійних відносин першочерговим завданням залишається пошук ефективних шляхів гармонізації суспільства. Єдиним

прийнятним характером відносин, в умовах якого можливе забезпечення протидії негативним наслідкам глобалізації, визначено виховання молоді на основі поєднання цінностей вітчизняної та світової культури.

Українське суспільство ніколи не було монолітним. Релігійний, національний, культурний плюралізм в Україні має глибоке історичне коріння. В умовах розбудови громадянського суспільства актуалізується проблема формування у молоді толерантності відносин. Звернення до джерел педагогічної думки дає змогу виявити регіональні особливості подолання суспільної нетерпимості засобами освіти і виховання. У цьому аспекті яскравим прикладом слугує Закарпаття, яке набуло унікального історичного досвіду виховання підростаючих поколінь в умовах етнічного, конфесійного та мовного розмаїття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукове обґрунтування необхідності враховувати у процесі виховання та освіти різноманітності культур здійснено у роботах І. Андрухів, В. Варенко, Л. Генік, М. Євтуха, В. Жуковського, М. Красовицького, І. Климишина, В. Малахова, А. Погрібно-го, Г. Сагач, М. Швед та ін. Формування в молоді світоглядних позицій в умовах професійних навчальних закладів досліджено вченими: А. Вихрущем, О. Дубасенюк, Н. Ничкало, А. Кузьмінським, В. Радкевичем, С. Сисоевою, О. Щербак та ін. Теорію і практику навчання на Закарпатті висвітлено у працях О. Бенци, І. Дацків, М. Кухти, Л. Маляр, І. Небесника, І. Розман, П. Ходанича, О. Юрош та ін. Розвиток духовної освіти на Закарпатті розкрито в працях В. Кічери, С. Папа, А. Пекара, В. Фенича, Д. Штерр та ін.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у висвітленні особливостей підготовки закарпатського духовенства в європейських закладах освіти XVIII – XIX ст., з'ясуванні суспільно-політичних передумов навчання українського духовенства за рубежом, розкритті організаційних аспектів навчання української молоді, виявленні впливу європейських цінностей на формування світогляду українського духовенства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Унікальне геополітичне положення Закарпаття на перетині торгівельних шляхів Західної та Східної Європи визначало привабливість цієї території для загарбників. Найдовший період історії регіон перебував у складі Габсбурської монархії поряд з австрійцями, німцями, словаками, чехами, словенами, сербами, румунами, італійцями

тощо. У результаті поразки угорських військ турками під Могачем (1526 р.) територія Закарпаття відійшла до Трансільванського князівства, яке перебувало у васальній залежності від Туреччини. Закарпаття стало центром зіткнення інтересів Габсбургів, турків та трансільванських князів. Це посилювало опір місцевого українського (русинського) населення проти денаціоналізації, який набув релігійного антикатолицького спрямування. Для нейтралізації об'єднувального фактору релігій на вірян грецького (східного) обряду, якими були закарпатські русини, австрійські монархи заручилися підтримкою католицького Риму. Разом із тим угорські феодалі намагалися поширювати вплив католицизму, використовуючи як один із дієвих засобів освіти. Спільно з угорськими феодалами католицьке духовенство знищувало будь-які спроби організувати навчальні заклади на місцях і одночасно денаціоналізувало закарпатську молодь в угорських навчальних закладах.

Такі суспільно-політичні умови призвели українське духовенство до пошуку шляхів збереження релігійної та культурної самобутності. Монахи-василіани на чолі з П. Партенієм ініціювали укладення угоди між угорським єпископом Ю. Якушичем з Егера та 63 священиками руської Мукачівської єпархії на чолі з єпископом В. Тарасовичем про злуку православної та католицької церков. Унія гарантувала збереження східного обряду, право єпархіального духовенства на вибір єпископа, рівність обов'язків, прав та привілеї духовенства грецького обряду (уніатів або греко-католиків) та католиків.

Умови унії зобов'язували закарпатське духовенство до формальної освіти у спеціальних богословських навчальних закладах. Потреба впровадити якісні зміни в освіту духовенства відобразилася у рішеннях Замойського собору (1720 р.), який рекомендував створювати навчальні заклади для підготовки духовенства. Проте богословські школи XVIII ст. характеризувалися коротким терміном навчання, різним ступенем якості викладання й незначною кількістю випускників. Більшість священиків того часу отримували освіту від своїх батьків – парохів. Кандидати на священство спочатку вчилися у місцевого священика, потім доповнювали знання студіями у монастирях, а після іспитів проходили процедуру висвячення.

Відсутність відповідних навчальних закладів та намагання австрійської та угорської влади здобути прихильність місцевого духовенства створили передумови для навчання закарпатської молоді у Європі. Важливу роль у підготовці українського духо-

венства відігравав Віденський університет. Сюди у пошуках освіти європейського рівня відправлялися українські студенти-богослови. Віденський університет заснований герцогом Рудольфом IV у 1365 р. на зразок Сорбонського богословського коледжу. Внаслідок Реформації Мартіна Лютера університет у 1520 р. отримав статус «папського», тобто такого, що зобов'язаний формувати духовенство, яке охоронятиме католицьку Австрію від німецького та швейцарського протестантизму. Однак унаслідок реформ у 1623 р. богословський і філософський факультети переходять на 150 років під контроль Ордену єзуїтів. Діяльність єзуїтів підвищила рівень викладання і наукових досліджень в університеті [8].

Українські студенти-богослови здобували освіту в австрійському університеті міста Інсбрука, який заснував імператор Леопольд I у 1669 р. на базі єзуїтської гімназії. Папа Інокентій XI у 1677 р. акредитував університет для створення освітньої межі між Німеччиною та Італією в умовах поширення протестантизму. Викладання в університеті також забезпечували єзуїти. У 1781 р. імператор Йозеф II ліквідував університет та надав йому статус ліцею, який мав би готувати майбутніх студентів Віденського і Празького університетів. Проте вже у 1792 р. імператор Леопольд II відновив діяльність університету в Інсбруку.

Популярними серед закарпатського духовенства були студії в єзуїтській семінарії св. Адалберта в Тирнаві, що знаходиться на території Словаччини. Проте після реорганізації Ордену єзуїтів (1773 р.) Тирнавську семінарію перенесено до Будапешта. Спеціально для підготовки духовенства східного обряду у французькому м. Лілль була відкрита семінарія Св. Василя Великого (1924 р.). Лекції семінаристи слухали на богословському факультеті Лілльського університету (1562 р.). Проживання семінаристам надавали монахи домініканського ордену [7].

Таким чином, закарпатська молодь отримала доступ до якісної освіти. Окрім українців, в університеті здобували освіту представники різних національностей габсбурзької імперії та вірники різних релігійних конфесій. Спільна початкова діяльність вимагала взаємодії, прийняття відмінностей як об'єктивної реальності, із якою необхідно мирно співіснувати та вирішувати спільні проблеми. Добровільна вольова дія, спрямована на прагнення до порозуміння, взаємоповага, здатність до конструктиву у відмінностях у релігії, мові, традиціях, культурі постає визначальною умовою для міжособистісних стосунків та суспільних відносин [2, с. 15].

Для підтримки унії австрійська імператриця Марія-Терезія 1775 р. на навчальній базі богословського факультету Віденського університету створила Генеральну семінарію для всіх з'єднаних єпархій Австро-Угорщини у приміщенні колишньої єзуїтської колегії під офіційною назвою *Regium Generale Seminarium Graeco-Catholicum Viennae ad Sanctam Barbaram*, або «Барбареум». Для потреб українських семінаристів передали церкву св. Варвари та єзуїтський конвікт (гуртожиток). Урочисте відкриття семінарії приурочили дню народження імператриці – 15 жовтня. До цієї дати реставрували і пристосовували до вимог східного обряду навчальні та церковні приміщення. Першу урочисту літургію відправив у церкві св. Варвари 24 червня 1776 р. єпископ Мукачівської греко-католицької єпархії А. Бачинський, церемонії поясняв імператриці та її супроводу Крижівський єпископ Чину Святого Василя Великого (далі – ЧСВВ) В. Божичкович. Повноцінний академічний рік розпочався тільки восени 1776 р.

Семінарія могла надати освіту 46 семінаристам, із яких 2 місця відводили для монахів ЧСВВ та 9 – для духовенства Мукачівської єпархії (яка включала Підкарпатську Русь та Пряшівщину), 6 – для Перемишльської єпархії та 6 – Крижевацької єпархії. Разом із тим у домашній семінарії імператриця Марія-Терезія надавала можливість богословських студій ще 40 греко-католицьких священикам [3, с. 94–95]. Організація навчання здійснювалась за зразком Римської грецької колегії, що відображалося в уставі «Барбареуму». Теоретичні курси духовенство студіювало на богословському факультеті Віденського університету. Університетські студії доповнювало семінарійне навчання, яке передбачало вивчення східного церковного обряду. Церковний спів та церковнослов'янську мову вивчали у приміщенні «Барбареуму». У церкві св. Варвари проходили практично проведення служби, виголошення проповідей, катехизація та інші обряди.

Спільне навчання українського духовенства з різних етнічних територій у «Барбареумі» формувало розуміння єдності і будило національну самосвідомість. Інтегрувальними чинниками стали історична пам'ять, ставлення до національних символів, традицій, звичаїв, мови. Але головним індикатором самоусвідомлення є власне дистанціювання, визнання розходжень між собою та представниками інших національностей. «Взаємне пізнання питомців із Мукачівської і Пряшівської єпархій із питомцями Львівської й Перемишльської

епархій розбуджувало почуття приналежності всіх до одного українського народу» [6, с. 27–28].

Позитивно вплинули на культурно-освітній розвиток Австрійської імперії реформи імператора Йосифа II: скасування кріпацчини, зрівняння громадян різних національностей та релігій у обов'язках та правах. Підпорядкування усіх сфер життя державній владі призвело до послаблення впливу церкви на суспільство, упорядкування релігійних структур та державного контролю за якістю підготовки духовенства. Реформування богословської освіти привело до створення центральних семінарій, які надавали середню освіту з обов'язковим знанням латинської та німецької мов, та, як вищий рівень, університетських студій. «Барбареум» не відповідав вимогам реформ і був ліквідований, студенти отримали можливість продовжити навчання у центральних семінаріях Егера та Львова.

Традиції виховання українського духовенства у дусі «Барбареуму» знайшли продовження у діяльності Генеральної греко-католицької духовної семінарії у Львові (1848–1914 рр.). Духовне формування доповнювалося ґрунтовним навчанням на богословському факультеті Львівського університету. Організаційні засади навчального процесу унормовував правильник (статут) Генеральної семінарії (1783 р.) [1, с. 9].

Навчання у Генеральній греко-католицькій семінарії тривало шість років. Перші п'ять із них студенти вивчали богословські дисципліни, а впродовж шостого вони набували практичних навичок. На щотижневих випробовуваннях з усіх дисциплін обов'язково був присутній настоятель. Зміст навчальних курсів студентів семінарії зосереджувався насамперед на поглибленні їхніх знань у царині богослов'я, а також набутті вмінь проведення обрядів та оволодінні церковним співом. Філософські та богословські студії спочатку відбувалися в аудиторіях семінарії, а з відкриттям 21 жовтня 1784 р. у Львові університету із чотирма відділеннями було перенесено туди богословський підрозділ. Для тих студентів, які не володіли латиною, М. Щавницьким із 1787 р. було організовано *Studium Rutihenium* – навчання українською мовою, якою читались лекції. Слід зауважити, що до 1795 р. на богословському відділенні Львівського університету викладали, крім доктора І. Потоцького, лише українці [6, с. 29–30].

На прохання галицьких єпископів імператором Францом Йосипом I у будинку *Stadtkonvikt* у 1852 р. відкрито для під-

готовки греко-католицького духовенства Австро-Угорщини семінарію під назвою «Греко-католицька генеральна семінарія». У ній навчання проходило 40 майбутніх українських духівників, із яких 8 – закарпатці. Усього в семінарії підготували понад 50 священників, серед яких Мукачівський єпископ Ю. Фірцак. Теоретичні навчальні курси семінаристи проходили на богословському факультеті Віденського університету, а практику богослужіння вдосконалювали при церкві св. Варвари. Ректором семінарії призначений колишній парох церкви св. Варвари о. С. Литвинович, майбутній галицький митрополит, а згодом мукачівський священник М. Нодь. Префектом із навчальної роботи призначили Т. Мельника із Перемишльської єпархії.

Імператор Леопольд II у 1792 р. повернув систему підготовки духовенства до єпархіального підпорядкування, і центральні семінарії було закрито. Семінаристи продовжували освіту і здобували докторські ступені в європейських освітніх закладах (Центральна греко-католицька духовна семінарія та інститут Августінеум у Відні, Урбаніанська папська колегія в Римі та ін.). У 1803 р. імператор Франциск I заснував у Відні нову центральну семінарію під назвою *Stadtkonvikt* під опікою отців Ордену піаристів, у якій у 1811–1848 рр. навчалось 34 семінаристи з Мукачівської та 15 – із Пряшівської єпархій. При Пештському університеті в 1804 р. організовано богословський факультет та засновано центральну богословську семінарію, де виділялись 2 місця для безкоштовного навчання мукачівських та 2 місця – для пряшівських священників.

На підготовку духовенства негативно впливали військові події. Продовжили навчання від 1874 р. до 1918 р. в Остригомі 28 віденських семінаристів, серед яких майбутній Пряшівський єпископ С. Новак. Після світової війни в семінарії в Остригомі готували духовенство для потреб Пряшівської єпархії, а підготовка мукачівського духовенства була перенесена до Праги та Штрасбурга. У роки існування Карпатської України (1938–1939 рр.) закарпатське духовенство навчалось у Кирилломефодіївській семінарії в Оломовці у Моравії під ректорством отця-василіанина М. Калинця. Після окупації закарпатських земель військами Королівства Угорщина 4 семінаристи продовжили навчання у Будапештській семінарії, а решта повернулись з Оломовців в Ужгородську семінарію.

Створений при монастирі св. Августина у Відні імператором Франциском I Інститут вищих богословських студій або *Avgustinianum* (1816 р.) прирівнювався до

наукових установ та закладів післядипломної освіти і здійснював підготовку викладацьких кадрів. У ньому проходили докторські студії 30 священників після закінчення з відзнакою епархіальних семінарій, з яких 14 закарпатців. Навчання тривало 3 роки, протягом яких докторанти складали іспити (examen rigorosum) та проводили дисертаційні дослідження [5, с. 149].

У 1867 р. імперія Габсбургів була реорганізована у двоєдину конституційну імперію, за якої угорці отримали в рамках Угорського королівства включно із закарпатськими територіями права повних господарів. Зрозуміло, що національна спрямованість духовенства після віденських студій не сприймалась позитивно угорцями та їх прибічниками серед духовенства. Частина духовенства, яке здобувало освіту в центральній (генеральній) семінарії в Егері, захоплювалась величчю угорської нації і забувала рідне коріння. Як приклад денационалізованого впливу угорських навчальних закладів можна навести особу єпископа Мукачівської греко-католицької єпархії С. Паньковича. Після навчання в семінарії Егера С. Панькович став великим прихильником угорської культури та латинського обряду. Побоюючись поширення національних ідей серед закарпатського духовенства, скориставшись службовими повноваженнями, єпископ відкликав семінаристів із Відня і скерував їх на навчання до центральної семінарії Будапешта [5, с. 147].

Під приводом скріплення унії Егерський єпископ Т. Палфій звертався до священної Конгрегації для Поширення Віри, як це прийнято у латинських дієцезіях, прийняти на студії до грецької Колегії св. Атанасія в Римі кількох священників із Мукачівської єпархії. Прохання схвалили при імператорському дворі але через брак коштів, переповненість навчального закладу, відсутність порозуміння між церковною елітою цю ідею вдалося реалізувати тільки в 1888 р. єпископу І. Партенію. У зв'язку з тим, що кількість охочих навчатися священників, вихідців з українських етнічних земель щорічно збільшувалася, Папа Лев XIII заснував для них окрему українську Папську Колегію св. Йосифата [5, с. 150].

Окрім вищенаведених навчальних закладів Риму, Відня, Будапешта, Інсбрука, Праги, Острогому, Львова, Тирнави тощо, українське духовенство Закарпаття здобувало освіту в інших європейських вишах, однак кількість студентів була незначною. Навчатись на батьківщині українське духовенство отримало можливість тільки після правового виокремлення Мукачівської греко-католицької єпархії (1771 р.) та Пряшів-

ської єпархії (1818 р.) і створення семінарій для підготовки епархіального духовенства.

Висновки із проведеного дослідження. Культурно-освітні процеси, які відбувались на Закарпатті XVIII – XIX ст., варто оцінювати крізь призму суспільно-політичних чинників. Боротьба за прихильність закарпатського духовенства австрійської та угорської верхівок уможливила доступ молоді до якісної освіти європейського рівня. Високий рівень освіти, богословський вишкіл поєднувався з духовною формацією молоді та виробленням норм гармонійного співжиття. Одночасно українське духовенство долучилось до європейської культури, що сприяло розвитку прогресивного світогляду та формуванню системи цінностей, у якій визнається цінність кожної людини, незалежно від її національної приналежності, релігійних уподобань та світоглядних позицій. Спільна навчальна діяльність із представниками різних національностей, конфесій та культур сприяла ціннісному обміну, формуванню толерантних взаєностосунків. Взаємодія українських студентів-вихідців із різних етнічних територій у протистоянні денационалізації наповнювала духом братерства, рівності, виробляла розуміння єдності та усвідомлення себе частиною одного народу зі спільною історією, вірою, традиціями, мовою спонукала до національних мрій.

Перспективними для подальших досліджень залишаються проблеми підготовки українського духовенства в Ужгородській та Пряшівській семінаріях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Глистюк Я. Генеральна греко-католицька духовна семінарія у Львові 1848–1914: інституційна та соціальна історія : автореф. дис. ... канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / Я. Глистюк. – Л., 2008. – 18 с.
2. Кобетяк А. Імперативи толерантизації міжконфесійних відносин у сучасній Україні : автореф. дис. ... канд. філософ. наук : спец. 09.00.11 «Релігієзнавство» / А. Кобетяк. – Житомир, 2015. – 17 с.
3. Лучкай М. Історія карпатських русинів : у 6 т. / М. Лучкай ; дешифр. рукопису Ю. Сака ; пер. укр. мовою Ю. Сака, М. Ороса, Й. Баглая ; покаж. іст. осіб та назв Д. Данилюка ; географ. покаж. І. Сенька. – Ужгород : Закарпаття, 2011. – Т. 6. – 2011. – 472 с.
4. Пап С. Історія Закарпаття / С. Пап ; І. Пелехатий, М. Вуянко, В. Криворучко, І. Шумада. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2003. – Т. 3 : 1716–1939. – 2003. – 648 с.
5. Пекар А. Нариси історії церкви Закарпаття / А. Пекар. – 2-ге вид. – Рим ; Л. : Вид-во Отців Василіан «Місіонер», 1997. – Т. 1 : Єпархічне оформлення. – 1997. – 232 с.
6. Світильник істини: Джерела до історії Української Католицької Богословської Академії у Льво-

ві 1928–1929 – 1944 // Зібрав П. Сениця. – Торонто, 1973. – 719 с.

7. Семінарія Св. Василя Вел. // Душпастьорь : урядовый и духовный органъ Епархіи Мукачевской. – 1924. – Роч. I. – Ч. 2. – С. 173.

8. Шепетяк О. Українські студенти в Австрії / О. Шепетяк // Світове українство як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті : зб. мат. IV Міжнар. наук.-практ. конференції (у рамках IV Міжнародного конгресу світового українства). – Л. : Вид-во Львівської політехніки, 2013. – С. 464–468.

УДК 378.046-21.68:331.101-051

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗМІН У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ ФАХІВЦІВ ІЗ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ В УКРАЇНСЬКИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ (1950–2014 рр.)

Слюсаренко Н.В., д. пед. н., професор,
професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту
Херсонський державний університет

Кузьменко Ю.В., д. пед. н., доцент,
доцент кафедри теорії і методики
викладання природничо-математичних та технологічних дисциплін
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»

У статті на основі історіографічного аналізу інформаційних ресурсів окреслено основні напрями змін, що характерні для професійної освіти фахівців із трудової підготовки на теренах України у 50-ті рр. ХХ – на початку ХХІ ст. Наведено перелік спеціальностей, за якими українські вищі навчальні заклади навчали фахівців із трудової підготовки у 1950–2014 рр. Підкреслено, що спеціальності постійно змінювалися відповідно до змін вимог суспільства в контексті оновлення функціональних обов'язків учителів трудового навчання та технологій у загальноосвітніх навчальних закладах.

Ключові слова: фахівці із трудової підготовки, період, система професійної освіти педагогічних кадрів, спеціальність.

В статье на основе историографического анализа информационных ресурсов очерчены основные направления изменений, которые характерны профессиональному образованию специалистов по трудовой подготовке в Украине в 50-е гг. ХХ – в начале ХХІ в. Предложен перечень специальностей, по которым украинские высшие учебные заведения обучали специалистов по трудовой подготовке в 1950–2014 гг. Подчеркнуто, что специальности постоянно менялись в соответствии с изменениями требования общества относительно обновления функциональных обязанностей учителей трудового обучения и технологий в общеобразовательных учебных заведениях.

Ключевые слова: специалисты по трудовой подготовке, период, система профессионального образования педагогических кадров, специальность.

Slyusarenko N.V., Kuzmenko I.V. THE MAIN DIRECTIONS OF CHANGES IN SPECIALISTS' VOCATIONAL EDUCATION OF LABOUR TRAINING IN UKRAINIAN UNIVERSITIES (1950–2014 years)

The main directions of changes are outlined in the article on the basis of historiographical analysis of the information resources, which were characteristic of specialists' vocational education of labour training on the territory of Ukraine in the period of the 50-ies of the ХХ – beginning ХХІ century. The periodization of development of the system of specialists' vocational education of labour training in Ukraine is offered. The list of specialties, by which realized specialists' training in higher educational institutions of Ukraine in 1950–2014 years, is represented. It is underlined that specialties were constantly changing according to the changes in society's demands within the context of update functional responsibilities of teachers of labor training and technology in secondary schools.

Key words: specialists of labour training, vocational education system of pedagogical staff, speciality.

Постановка проблеми. Проведений історіографічний аналіз джерельної бази (нормативно-правових документів загальнодержавного та місцевого характеру, що регулювали систему освіти, зокрема про-

фесійну освіту педагогічних працівників у 2 пол. ХХ – на поч. ХХІ ст.; архівних документів і матеріалів; нарративних джерел; електронних ресурсів) дозволив з'ясувати, що в українській історико-педагогічній на-